

แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ในประเทศออสเตรเลีย*

Guidelines for the Promotion of Buddhists among Thai Buddhists in Australia

¹อดัมศักดิ์ นิภาเกษม, พระครูธรรมธัชวิจิต ขยาภินนโท และ พิศิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

¹Udomsak Nipakasem, Phrakhrudhammathorn Chaiwichit Jayabhinnando

and Phisit Kotsupho

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: udomsaknp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) ศึกษาสภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลที่รวบรวมมาเรียง แล้วให้ความหมายที่ตีความจากข้อมูล แล้วสร้างข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีบทบาท 5 ด้านคือ ด้านการศึกษาธรรม ด้านการปฏิบัติธรรม ด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา และด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา 2) สภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2399 ได้มีการสร้างวัดโดยแรงงานชาวจีน ต่อมาพระพุทธศาสนาแบบมหายานจากญี่ปุ่นจึงได้ตามเข้ามาในปี พ.ศ.2410 ปี พ.ศ.2413 ชาวพุทธจากศรีลังกาได้ร่วมกันปลูกต้นโพธิ์ขึ้นซึ่งปัจจุบันเหลืออยู่ 2 ต้น ปี พ.ศ.2434 ชาวพุทธจากตะวันตกได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตั้งเป็นสมาคม ปี พ.ศ.2453 ได้มีพระภิกษุชาวอังกฤษได้เข้ามาและเป็นจุดเริ่มต้นให้พระภิกษุจากเอเชียตามเข้าไปหลังสงครามโลกครั้งที่สองและสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ช่วงปี พ.ศ.2517-2518 มีชาวเอเชียหลังโหลกันเข้ามาและพระพุทธศาสนามีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก และวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2518 ได้มีการเปิดวัดพุทธรังษีซึ่งเป็นวัดไทยฝ่ายเถรวาทวัดแรกที่ชิตนียก่อนจะขยายไปยังเมืองใหญ่ๆอีกหลายเมือง จนปัจจุบันมีวัดไทยฝ่ายเถรวาทในออสเตรเลีย 28 แห่ง มีผู้นับถือศาสนาพุทธ 2.4% ของจำนวนประชากรออสเตรเลีย 3) แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียทั้ง 5 ด้านคือ ด้านการศึกษาธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยศึกษาจากสื่อออนไลน์ทุกชนิดจากพระสงฆ์ในวัดและการสนทนาธรรม ด้านการปฏิบัติธรรมโดยการให้ทานรักษาศีลเจริญภาวนาปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี ด้านการเผยแผ่ธรรมโดยเชิญชวนคนเข้าวัดเพื่อศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนาโดยตักเตือนซึ่งกันและกันต้องรู้หลักธรรมและรีบชี้แจงเมื่อมีการบิดเบือนคำสอน และด้านการอุปถัมภ์

พระพุทธศาสนาเพื่อพระพุทธศาสนาจะได้ดูแลเราโดยการบริจาคทานปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ บริจาคร่างกาย
ช่วยงานวัด เพื่อลดความโลภเป็นพื้นฐานให้รักษาศีลและการปฏิบัติธรรมต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริมพระพุทธศาสนา; พุทธศาสนิกชน; ประเทศออสเตรเลีย

Abstract

The study's objectives were to: 1) Investigate the promotion of Buddhism among lay people as found in Buddhist scriptures. 2) Research the current state of Buddhism in Australia. 3) Provide guidelines for Buddhist promotion among Thai Buddhists in Australia. This dissertation was based on qualitative research, which included document analysis and in-depth interview. Analyze the content by sorting the collected data to give meaning that is interpreted from the data and then forming concrete conclusions to obtain the knowledge according to the research objectives, with 22 qualified individuals.

The following are the study's conclusions: 1) The promotion of Buddhism among Lay people as found in scriptures mention 5 aspects of strategies: In the field of Dharma research, In the practice of Dharma, In the field of dharma transmission, The safeguarding of Buddhism. 2) The current state of Buddhism in Australia, beginning in 1856, A temple was built by Chinese laborers. Later, the Japanese introduced Mahayana Buddhism, which was followed by Sri Lankans who planted Bodhi trees, two of which still stand. With the arrival of western Buddhists, associations formed to spread Buddhist philosophy. Until 1910, an English monk was the first to arrive, and he served as a model for Asian monks to follow. Buddhism flourished in Australia after World War II and the Vietnam War. Wat Buddharangsee was officially opened in Sydney in 1975. It is the first Thai Theravada temple; there are now 28 Thai temples; Buddhists account for 2.4% of Australia's population; and there are 100,856 Buddhists. Guidelines for promoting Buddhism among Thai Buddhists in Australia: as a foundation for promoting Buddhism through the study of all types of online media, learning from monks in temples, and discussing dhamma. Almsgiving, religious precept observance, meditation, and other good Buddhist behaviors are all part of Dharma practice. Dharma is spread by inviting people to the temple to study and practice the Dharma. Buddhism must be protected by admonishing one another and quickly clarifying when there is a distortion of Buddhist teachings. In terms of Buddhist patronage, donating material to monks with the four factors helps to reduce greed, which is the foundation for adhering to the precepts and continuing to practice Dharma.

Keywords: Promotion of Buddhism; Buddhists; Australia

บทนำ

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างขวางมากเป็นอันดับหกของโลก มีประชากรประมาณ 25 ล้านคน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และเป็นหนึ่งในประเทศที่ร่ำรวยที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 12 ของโลก ในปี ค.ศ.2021 มีรายได้ต่อหัวสูงอันดับห้าของโลก ด้วยดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่สูงอันดับสองของโลก จึงถูกจัดอันดับที่สูงในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพการทำงานระดับชาติสูง เช่น คุณภาพชีวิต สุขภาพ การศึกษา เสรีภาพทางเศรษฐกิจ และการปกป้องเสรีภาพและสิทธิทางการเมือง ของพลเมือง (Saksirisampan, 1997)

ออสเตรเลียไม่มีศาสนาประจำชาติ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ มีส่วนน้อยประมาณ 5% ที่นับถือศาสนาอื่น เช่น อิสลาม ฮินดู และเชนหรือเซน สำหรับพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในออสเตรเลียตั้งแต่ปี พ.ศ.2453 โดยพระภิกษุชาวอังกฤษซึ่งอุปสมบทที่ประเทศพม่า โดยแนะนำแต่เพียงว่าพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจ (Dhammathai, 2022) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พระพุทธศาสนาในออสเตรเลียก็มีการเคลื่อนไหวกันอย่างคึกคัก ในปี พ.ศ.2549 จำนวนชาวพุทธในออสเตรเลียคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของประชากรทั้งหมด โดยเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าของปี พ.ศ.2539 ทำให้พระพุทธศาสนาเติบโตเร็วที่สุดในออสเตรเลีย และข้อมูลจากสำนักงานสถิติออสเตรเลียระบุว่าในปี 2564 มีผู้นับถือศาสนาพุทธ 2.4% และ ที่สำคัญมีผู้ระบุว่าไม่นับถือศาสนาใดถึง 38.9% (Australia Bureau Statistics (ABS), 2021) ด้วยความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของออสเตรเลียกับเอเชียทำให้พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในออสเตรเลียแตกต่าง ไปจากการเติบโตของพุทธศาสนาในประเทศตะวันตกอื่นๆ (Rocha and Barker, 2015) การที่ชาวเอเชียได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียจำนวนมากได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีและพระพุทธศาสนาเข้าไปปฏิบัติด้วย ทำให้ มีผู้นับถือพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จนสื่อมวลชนต่างประเทศมีความกระตือรือร้นในการยอมรับพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปว่าทันสมัยและแปลกใหม่ (Martin, 1995)

เนื่องจากพระสงฆ์ที่เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในออสเตรเลียไม่สามารถพำนักเป็นการถาวรได้ด้วยนโยบายและข้อระเบียบกฎหมาย จึงทำให้การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียที่ผ่านมาจึงมักจะเป็นบทบาทของฆราวาสเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าคณะสงฆ์ไทยได้ส่งพระธรรมทูตไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย แต่ก็มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอสำหรับชุมชนวัดไทยและจำนวนพุทธศาสนิกชนชาวไทย จนถึงปัจจุบันฆราวาสก็ยังมียบทบาททั้งในด้านการศึกษาระดับ ปริญญาตรี วัฒนธรรม เผยแผ่ธรรม ปกป้องและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาตลอดมา และไม่เพียงแต่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา คือพระธรรมวินัยอย่างเดียว แต่มีบทบาทในการส่งเสริมในทุกมิติที่เป็นองค์ประกอบของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างกลมกลืนกันทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีไทย เพื่อเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในยามที่จากบ้านเกิด

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในออสเตรเลีย มักจะมีแนวทางที่ไม่ชัดเจนและต่างกันไปบ้าง ขึ้นกับแรงจูงใจและทัศนคติทางด้านพระพุทธศาสนาที่ต่างกัน บางครั้งก็ย้อนแย้งกันบ้างทางความคิด หากปล่อยและละเลยต่อปัญหานี้ เกรงว่าจะเป็นชนวนและขยายเป็นความขัดแย้งกันในสังคมชาวไทยพุทธ และอาจบานปลายในที่สุด ส่งผลให้การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียมีปัญหา พระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียจะมีการสืบทอดให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มีผู้สนใจหันมานับถือมากขึ้นเพียงใด จึงขึ้นกับศักยภาพในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียเป็นสำคัญ

ดังนั้น บทความนี้จะนำเสนอการนำเอาบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สภาพการณ์และการพัฒนาการของพระพุทธศาสนา

ในประเทศออสเตรเลีย มาเป็นแนวคิดและนำมาสังเคราะห์กับบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียในปัจจุบัน เพื่อได้แนวทางในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียที่ถูกต้องและชัดเจนในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและเพื่อให้พระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียมีความเจริญมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของ อุบาสก อุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบมีเกณฑ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับวิธีสืบค้นข้อมูลเชิงเอกสาร เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี ใช้รูปแบบการสืบค้นข้อมูลเชิงเอกสารจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย อรรถกถา ฎีกา หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกา ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และใช้รูปแบบการสืบค้นเชิงเอกสาร จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ใช้รูปแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทราบแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คือ กลุ่มพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่มีถิ่นพำนักในรัฐนิวเซาท์เวลส์ และรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ที่มีบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยการคัดเลือกบุคคลที่มีบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในแต่ละบทบาทและหน้าที่กระจายไปทั้งสองรัฐ ได้แก่ พระภิกษุจากรัฐนิวเซาท์เวลส์ และรัฐควีนส์แลนด์ รัฐละ 1 รูป รวม 2 รูป กรรมการวัดไทยหรือสมาคมคนไทยรัฐละ 6 คน รวม 12 คน ชาวพุทธทั่วไป จำนวน 5 คน ตัวแทนเจ้าของร้านอาหารไทย รัฐละ 1 คน รวม 2 คน และตัวแทนผู้ดำเนินรายการสถานีวิทยุเสียงคนไทยในออสเตรเลีย จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 22 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 แบบ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือทัศนคติด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ส่วนที่ 3 คือแรงจูงใจและปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการส่งเสริมพระพุทธศาสนา และส่วนที่ 4 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

2. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Field Note) เครื่องบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลปากกาและอุปกรณ์การบันทึกภาพ

เครื่องมือวิจัยทั้ง 2 แบบ ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการที่ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำวัตถุประสงค์การวิจัยมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ผ่านความเห็นชอบการประเมิน

ความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจำแนก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Thematic Analysis) เพื่อนำมาแยกข้อมูล สร้างรหัสข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล โดยเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูลด้วยการอ่าน บันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด แล้วทำการสร้างรหัสข้อมูลที่เหมือนกันเข้าไว้ด้วยกัน ทบทวนประเด็นเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน และแยกประเด็นที่ต่างกันไว้ด้วยกันเพราะอาจจะมีประเด็นที่ซับซ้อนกัน

วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาและเรียบเรียงไว้ให้เป็นระเบียบแล้ว โดยการให้ความหมาย โดยตีความจากข้อมูลเบื้องต้น แล้วนำความหมายที่ได้ไปจัดหมวดหมู่แล้วนำมาตีความ สร้างข้อสรุปที่เป็นรูปธรรม เพื่อนำข้อสรุปนั้นมาตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องและเชื่อถือได้ แล้วสรุป รวบรวมให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย ด้วยการนำผลการวิเคราะห์ที่แยก เป็นหมวดหมู่มาเชื่อมโยงเพื่อให้สอดคล้องแต่ละประเด็น และทบทวนประเด็นเดียวกันไว้ด้วยกัน ประเด็นที่ ต่างกันก็แยกออกไปรวมกลุ่มกัน พัฒนาเป็นสรุปผลการวิจัย (Final Thematic) พร้อมความเห็นเพื่อนำเสนอ ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศ ออสเตรเลีย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้อุบาสกอุบาสิกามีบทบาทและมีผลสำเร็จในการส่งเสริม พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษาดูธรรม เป็นการศึกษาธรรมเพื่อสามารถทำให้บรรลุผล เป็นสำคัญ 2) ด้านการปฏิบัติธรรม เป็นการปฏิบัติธรรมด้วยตนเองเป็นหลักอันมีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า 3) ด้านการเผยแผ่ธรรม เป็นการนำเอาแบบอย่างการดำรงชีวิต อันประเสริฐคือคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาออกไปเผยแพร่แก่ประชาชน 4) ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา เป็นไปเพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ทั้งสังฆมณฑลโดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และศาสนสถานอันเป็นศาสนสมบัติ ไม่ให้ถูกคุกคาม ถูกโจมตี ถูกบิดเบือน ถูกเข้าใจผิด ถูกลบหลู่ดูหมิ่น และ 5) ด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยการให้ทานด้วยปัจจัย 4 แก่พระภิกษุ

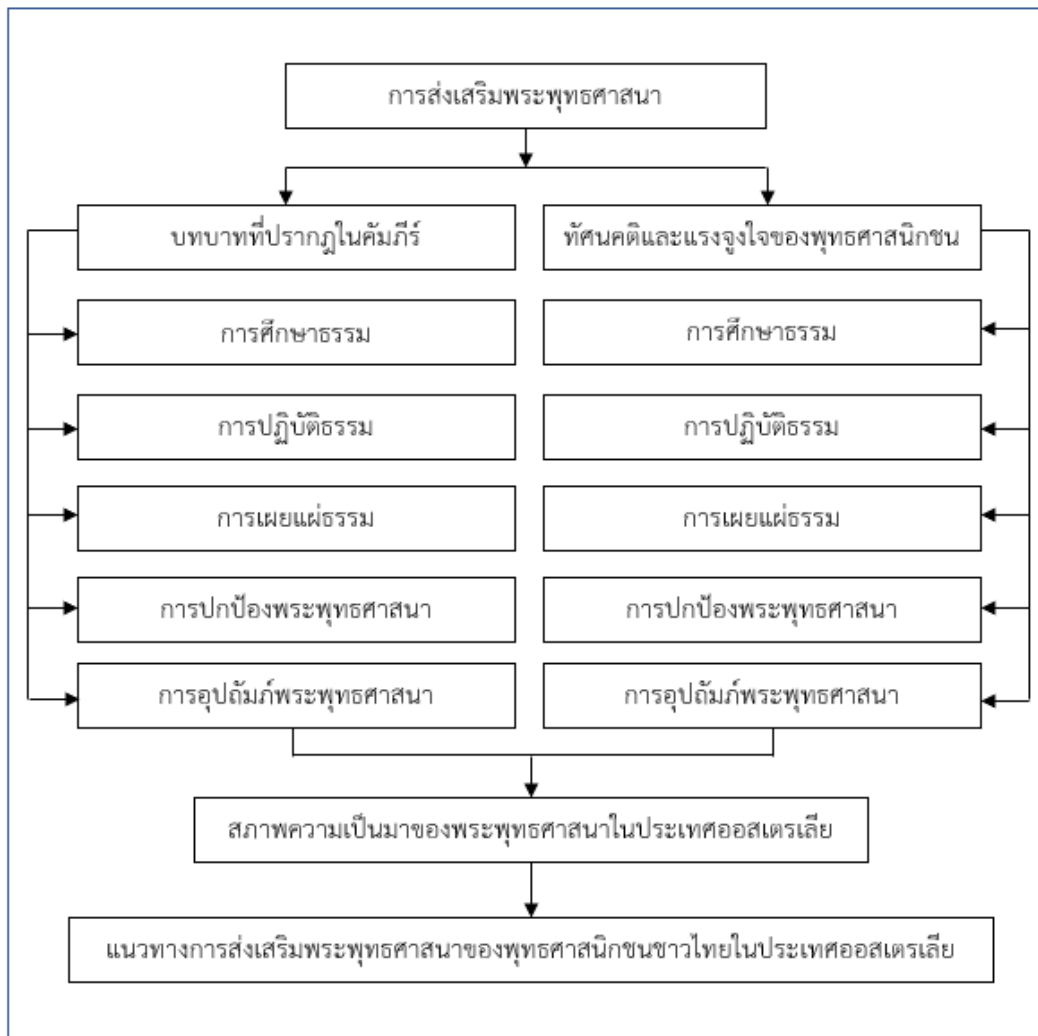
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า ในปี พ.ศ.2515 สมาคมชาวพุทธแห่งรัฐนิวเซาท์เวลส์ได้มีหนังสือถึงมูลนิธิมหามกุฏราช วิทยาลัย แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ได้เรียนเชิญให้นามพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาเผยแพร่ที่ประเทศ ออสเตรเลียและเชิญให้มาสร้างวัดไทย ปี พ.ศ.2516 มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยจึงได้ส่งพระสงฆ์ 2 รูป มาพัก จำพรรษาอยู่ในเมืองซิดนีย์ โดยได้รับความช่วยเหลืออุปถัมภ์จากชาวพุทธทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ พร้อมทั้งพุทธสมาคมแห่งรัฐนิวเซาท์เวลส์ ในปี พ.ศ.2517 คณะสงฆ์ที่นำโดยพระปริยัติกิจ (ปัจจุบัน คือ เจ้าพระคุณ สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ 20) หัวหน้าพระธรรมทูตพร้อมทั้งชาวพุทธได้ตกลงซื้อบ้านหลัง หนึ่งที่แสดนเมอร์ ในเมืองซิดนีย์ เพื่อตั้งวัด และต่อมาภายหลังเจ้าพระคุณ สมเด็จพระญาณสังวรทรงประทาน

นามวัดแห่งนี้ว่า วัดพุทธรังษี และได้เปิดวัดอย่างเป็นทางการเมื่อวันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2518 (ตรงกับวันวิสาขบูชา) โดยมีเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวรเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร (ในหลวงองค์ปัจจุบัน) ทรงเป็นประธานฝ่ายฆราวาส นับว่าเป็นวัดไทยเถรวาทวัดแรกในประเทศออสเตรเลีย (Watbuddharangsee, 2022) จนถึงปัจจุบันได้มีพุทธศาสนิกชนชาวไทยและต่างชาติได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้น มีการก่อตั้งวัดไทยขึ้นทั่วประเทศออสเตรเลีย เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยปัจจุบันมีวัดไทย 28 แห่ง มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาประมาณ 2.4% (Australia Bureau Statistics (ABS), 2021) มีพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียจำนวน 100,856 คน และจะมีแนวโน้มมากขึ้น (Ministry of Foreign Affairs, Department of Consular Affairs, 2021)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษาธรรมต้องศึกษาคำสอนอย่างเป็นระบบตั้งแต่พื้นฐานแล้วพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นโดยมาฟังธรรมที่วัด หากไม่สะดวกก็ศึกษาจากสื่อออนไลน์และสนทนาธรรมกับคนที่รู้ธรรม ด้านการปฏิบัติธรรมโดยการสวดมนต์ทำทานรักษาศีลเจริญภาวนาและเข้าร่วมพิธีกรรมที่วัด นำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ด้านการเผยแผ่ธรรมโดยเป็นผู้ช่วยและสนับสนุนพระสงฆ์ในการเผยแผ่ถ่ายทอดแนวทางตามคำสอนที่ถูกต้องตามที่ได้ศึกษาและปฏิบัติมา ให้คนใกล้ชิดภายในครอบครัวญาติมิตรสหายแล้วจึงขยายเป็นวงกว้างไปยังบุคคลอื่น ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนาโดยไม่สนับสนุนกันในทางที่ผิดต้องคอยตักเตือนซึ่งกันและกัน หากมีคนเข้าใจผิดในเรื่องหลักคำสอนต้องชี้แจงในเบื้องต้นระงับยับยั้งไว้ก่อนที่ความเข้าใจผิดจะขยายเป็นวงกว้าง และด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยบริจาคทานปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์และสนับสนุนกิจกรรมเพื่อหาทุนสร้างและบำรุงศาสนสถานให้มั่นคงถาวร การส่งเสริมให้มีการศึกษาธรรมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมก็เป็นการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอีกแนวทางหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย ผู้วิจัยได้นำเอาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มาเสริมสร้างเป็นแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย ภายใต้กรอบแนวคิดด้านแรงจูงใจและทัศนคติในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียในปัจจุบัน และอยู่ในบริบทสภาพความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาธรรม เป็นบาทสำคัญในเบื้องต้น ต้องศึกษาพระธรรมวินัยจากพระสงฆ์ที่วัดจากสื่อออนไลน์ และจากการสนทนาและสาธยายธรรมกับผู้รู้ธรรม 2) ด้านการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยตนเองอย่างง่าย ๆ เช่นสวดมนต์ ทำวัตร ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวัน 3) ด้านการเผยแผ่ธรรม เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมแล้วก็ต้องช่วยและสนับสนุนในการถ่ายทอดแนวทางตามคำสอน โดยการพูด แสดงธรรม สนทนาธรรม ตอบปัญหาธรรม ให้คนใกล้ชิดแล้วขยายเป็นวงกว้างต่อไปยังบุคคลอื่นเพื่อเกื้อกูลและอนุเคราะห์แก่ชาวโลก 4) ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้ผู้ใดมาคุกคาม โจมตี บิดเบือนให้เข้าใจผิด และลบหลู่ดูหมิ่น ต้องไม่สนับสนุนกันในทางที่ผิด และคอยตักเตือนกันและกัน และ 5) ด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โดยถวายปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นกำลังในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สนับสนุนกิจกรรมในศาสนพิธีและการหาทุนเพื่อเป็นปัจจัยในการสร้างและบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าด้านการศึกษาธรรม เป็นการศึกษาผ่านการสั่งสอนของ พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก เมื่อเรียนรู้แล้วนำมาคิดใคร่ครวญพิจารณาด้วยตนเองจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ รู้แจ้ง ตลอดจนรู้ริยมรรค ด้านการปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น เพราะเมื่อมีบุคคลอื่นพบเห็นอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ก็จะนำพาให้ผู้พบเห็นนั้นเกิดศรัทธาและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่ธรรม เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข และเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก มีวิธีการในการเผยแผ่ทั้งวิธีการพูด แสดงธรรม สนทนาธรรม ตอบปัญหาธรรม การทำตัวอย่างให้ดู และวิธีการเขียน โดยยึดหลักการไม่ว่าร้ายหรือโจมตีใคร ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนใคร ต้องสำรวมในศีล ต้องรู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 ต้องรู้จักอยู่ในที่สงบ และต้องหมั่นฝึกฝนจิตตนให้มีคุณภาพสูงขึ้นด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ไม่ให้ถูกคุกคาม ถูกโจมตี ถูกบิดเบือน ถูกเข้าใจผิด ถูกกลบหลู่ดูหมิ่น เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททั้ง 4 ที่จะต้องปกป้องพระพุทธศาสนา ร่วมกัน ด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ให้พระสงฆ์ได้มีกำลังในการสืบทอดพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นปัจจัยนำไปสู่นิพพานอันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของพระพุทธศาสนา (Songrueg, 1971)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าในปี พ.ศ.2434 ชาวพุทธจากตะวันตกได้เข้าไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาในออสเตรเลีย เพื่อเผยแพร่ปรัชญาทางพุทธศาสนา การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ยังเป็นบทบาทของฆราวาสเป็นหลัก จนกระทั่งในปี พ.ศ.2453 ได้มีพระภิกษุชาวอังกฤษซึ่งอุปสมบทที่พม่าเดินทางมาออสเตรเลีย โดยแนะนำแต่เพียงว่าพระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาจิตใจ แต่ก็เริ่มจุดเริ่มต้นให้พระภิกษุจากประเทศต่างๆ ในเอเชียตามเข้าไปภายหลังเพื่อสร้างความสว่างทางปัญญาให้เกิดขึ้นแก่ชาวออสเตรเลียนับแต่นั้นมา (Phrakru Worayanwites, 2017) โดยมีแนวคิดที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับความคิดทางวิทยาศาสตร์มากกว่าศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเช่นเดียวกับพระพุทธศาสนาในยุโรปและอเมริกา (Dhammathai, 2022) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียก็มีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก หลังจากรัฐบาลออสเตรเลียประกาศยกเลิกนโยบายออสเตรเลียขาว (White Australia) ได้มีพระภิกษุจากศรีลังกา เดินทางมาประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย และมีการจัดตั้งวัดพุทธแห่งแรกขึ้นในปี พ.ศ.2514 ที่คาทอมบา (Katoomba) ใกล้กับบลูเมาท์เทน (Blue Mountain) ทางทิศตะวันตกของซิดนีย์ และได้ขยายขึ้นอีกในเวลาต่อมา (Dhammathai, 2022)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ด้านการศึกษาธรรม เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น เพราะการดำเนินชีวิตของคนไทยในต่างแดนเช่นออสเตรเลีย ต้องนำเอาพระธรรมมาสร้างความเข้าใจในชีวิต เพื่อจะได้นำเอาความรู้ตามหลักธรรมไปปฏิบัติได้ เป็นการสร้างวัฒนธรรมตามวิถีพุทธในสังคมคนไทยในออสเตรเลีย ด้านการปฏิบัติธรรม เมื่อได้ศึกษาพระธรรมคำสอนแล้วต้องนำมาปฏิบัติ จะได้เกิดสติปัญญา รู้เหตุรู้ผลในปัญหาต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ไม่เบียดเบียนกันสังคมก็ไม่วุ่นวาย ทำให้คนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน การปฏิบัติธรรมทำให้เข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น ด้านการเผยแพร่ธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้พระพุทธศาสนาสูญหาย เพราะพระธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสัจจธรรม ผู้ปฏิบัติจริงย่อมได้รับผลจริงและย่อมอยู่เป็นสุข เมื่อได้รับผลการปฏิบัติธรรมแล้วจึงต้องมอบสิ่งที่ดีงามให้กับคนในสังคมออสเตรเลีย เพื่อให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง เป็นที่เคารพนับถือและศรัทธาของคนในสังคมออสเตรเลียสืบต่อไปด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ไม่ให้ถูกบิดเบือนคำสอนหรือถูกทำลาย เนื่องจากพระธรรมคำสอนมีคุณค่าสุดประมาณ เป็นศาสนธรรมที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา และอยากให้ทุกคนในสังคมออสเตรเลียได้รู้ถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงที่สืบทอดมาสองพันกว่าปีด้วยการปกป้องจนมาถึงรุ่นเรา ด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ต้องอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเพื่อพระพุทธศาสนาจะได้ดูแลเรา พระสงฆ์และฆราวาสต้องไม่ละเลยซึ่งกันและกัน เมื่อพระสงฆ์อยู่ได้ วัดอยู่ได้ พระพุทธศาสนาก็อยู่ได้ไม่เสื่อมสูญ วัดไทยในออสเตรเลียได้รับการสนับสนุนอุปถัมภ์จากเมืองไทยในยุคเริ่มต้นก่อตั้งวัดเท่านั้น จะดำรงอยู่ได้ต่อไปในออสเตรเลียก็ต้องอาศัยการสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชนชาวไทยในออสเตรเลียในพุทธบริษัททั้ง 4 ด้วยการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน ฝ่ายพระสงฆ์ได้รับปัจจัย 4 จากฝ่ายชาวบ้านเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติธรรมฝ่ายฆราวาสก็อาศัยได้ศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมจากพระสงฆ์เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา จึงต้องช่วยกันเพื่อมีพระสงฆ์ได้สืบทอดคู่กับพระพุทธศาสนาเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงตลอดไปในประเทศออสเตรเลีย

สรุป

แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย โดยการนำเอาบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักในการสังเคราะห์กับแรงจูงใจและทัศนคติในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในปัจจุบันของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในออสเตรเลีย ในบริบทของสภาพการและความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย เพื่อวิเคราะห์ออกมาสนับสนุนและประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย คือ ต้องศึกษาธรรมจากพระธรรมวินัยทั้งจากพระสงฆ์จากผู้รู้ธรรมและจากสื่อออนไลน์ แล้วนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดมรรคผลตามที่ได้ศึกษามา สามารถทำได้ง่ายทุกสถานที่ทุกเวลาทั้งจากการสดมภ์ ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา นำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมแล้วจะทำให้เข้าใจหลักธรรมลึกซึ้งยิ่งขึ้น จะนำพาชีวิตสู่ความสงบราบรื่นไม่เครียดและคลายทุกข์ เป็นแบบอย่างให้บุคคลอื่นได้เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง นอกจากการถ่ายทอดคำสอนให้คนใกล้ชิดภายในครอบครัวแล้วขยายเป็นวงกว้างเพื่อเกื้อกูลและอนุเคราะห์แก่ชาวโลก นอกจากนั้นเพื่อให้พระพุทธศาสนาถูกคุกคามโจมตีบิดเบือนและถูกเข้าใจผิด จึงต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ที่จะต้องปกป้องคุ้มครองและไม่สนับสนุนกันไปในทางที่ผิด และเพื่อให้พระพุทธศาสนาได้สืบทอดต่อไปจึงต้องช่วยกันอุปถัมภ์ในทุกองค์ประกอบ คือทั้งศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี โดยการบริจาคปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ และสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมในศาสนพิธีและกิจกรรมหาทุนเพื่อเป็นปัจจัยในการสร้างและบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุ เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมั่นคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของบุคคลในสังคมประเทศออสเตรเลียสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรสนับสนุนให้มืองค์กรที่เป็นหลักในการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียได้รับการศึกษาธรรมที่สอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตร จนถึงระดับบัณฑิตศึกษา จากสถาบันหลักในการให้การศึกษาพระพุทธศาสนา เช่นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในระบบออนไลน์เป็นการเฉพาะ เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา บูรณาการประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานตามศาสตร์สมัยใหม่

1.2. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมเช่นสถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ ควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมตามหลักสูตร เนื่องในวาระต่างๆ ทางออนไลน์สำหรับพุทธศาสนิกชนชาวไทยในออสเตรเลียบ้าง แล้วแต่โอกาสตามสมควร เพื่อให้มีการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง และแบ่งเบาภาระของวัดไทย

1.3. ควรสนับสนุนให้มีการจัดอบรมหลักสูตรคฤหัสถ์ธรรมทูต สำหรับพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลีย ณ ประเทศออสเตรเลีย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศออสเตรเลียได้ช่วยแบ่งเบาภาระพระสงฆ์และเป็นการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรจะศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในขอบเขตพื้นที่รัฐอื่น” เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ในประเทศออสเตรเลียเพื่อนำมาบูรณาการในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียในภาพรวม

2.2. ควรจะศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในประเทศออสเตรเลีย” เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย

2.3. ควรจะศึกษาเรื่อง “ศาสนพิธี : กิจกรรมภายในวัดที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย” เพื่อชี้ให้เห็นบทบาทของกิจกรรมในศาสนพิธีภายในวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลีย

References

- Australian Bureau Statistics (ABS). (2021). *Religious Affiliation in 2021*. Top Religions in Australia by % of Population. Retrieved March 18, 2022, from <https://www.abs.gov.au/articles/religious-affiliation-australia#religious-affiliation-in-2021>
- Bauman Martin. (1995). Conceptualizing Diaspora - The Preservation of Religious Identity in Foreign Parts, Exemplified by Hindu Communities Outside India. *Temenos - Nordic Journal of Comparative Religion*, 31.
- Dhammathai. (2022). *The Propagation of Buddhism to Australia*, Retrieved March 6, 2022, from <http://www.org/Thailand/missionary/Australia.php>
- Ministry of Foreign Affairs, Department of Consular Affairs. (2021). *The Number of Thai People Abroad in 2021*. Retrieved November 2, 2022, from <https://consular.mfa.go.th>
- Phrakru Worayanwites, P. (2017). *Strategy of Administration for Buddhist Dissemination in Australia*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Rocha, C. & Barker, M. (2015). *Buddhism in Australia: Tradition in Change*. London & New York: Routledge.
- Saksirisampan, C. (1997). *Window on the World: Australia*. Bangkok: Window on the World Publishing.
- Songrueg, J. (1971). *History of Buddhist Disciples*. Bangkok: Wittayakal.
- Watbuddharangsee. (2021). *A History of Wat Buddharangsee Annadale*. Retrieved May 22, 2021, from <http://www.watbuddharangsee.org>